

Concert zondag 28 november 2010
Doris Hochscheid - cello, Frans van Ruth - piano
Hotel Vennendal, Nunspeet

Inhoud

- 2 Programma 28 november 2010
- 3 Over Doris Hochscheid en Frans van Ruth
- 4-5 Toelichting door Wouter Molendijk
  - a Contactadressen en concertlocaties
  - b Agenda seizoen 2010/11
  - c Bestelformulier abonnementen

randmeer
concerten

5e Randmeerconcert - seizoen 2010/2011
zondag 28 november 2010 14.00 uur
Hotel Vennendal - Nunspeet

Doris Hochscheid - cello
Frans van Ruth - piano

Dirk Schäfer
(1873-1931)

Sonate in C op. 13 voor cello en piano (1909)

- *Allegro con brio*
- *Adagio non troppo*
- *Finale. Allegro assai agitato*

Claude Debussy
(1862-1918)

Sonate in d voor cello en piano (1915)

- *Prologue: lent, sostenuto e molto risoluto*
- *Sérénade: Modérément animé*
- *Finale: Animé, léger et nerveux*

~ pauze ~

Matthijs Vermeulen
(1888-1967)

Sonate nr 1 voor cello en piano (1918)

Dirk Schäfer

Matthijs Vermeulen

Doris Hochscheid (cello), Frans van Ruth (piano)

Doris Hochscheid studeerde bij Dmitri Ferschtman in Amsterdam, bij Melissa Phelps in Londen en bij Philippe Muller in Parijs. Zij werd tot tweemaal toe onderscheiden met de Prize for an Outstanding Cellist tijdens het Tanglewood Festival in de Verenigde Staten. Naast de 'gangbare' soloconcerten voerde zij o.a. het *Poème* van Henriëtte Bosmans, het Celloconcert van Prokofiev, de eerste versie van het Eerste Celloconcert van Martinu en de Cello Symphony van Britten uit. Al sinds haar studietijd is zij lid van het ASKO Ensemble, waarbij zij soleerde in het Celloconcert van Ligeti en waarmee zij tijdens de eerste Cellobiënnale van Amsterdam in 2006 de wereldpremière verzorgde van het Celloconcert van Dimitris Andrikopoulos. Ook was zij vele jaren lid van het Leo Smit Ensemble, waarmee zij, behalve in de reguliere concerten in Amsterdam, ook in Parijs en in Londen optrad. Doris Hochscheid bespeelt een Bernardel, haar ter beschikking gesteld door een bewonderaar.

Frans van Ruth was aanvankelijk leerling van pianist-componist Hans Osieck. Na zijn literatuurstudies aan de Universiteiten van Utrecht en Parijs studeerde hij piano en kamermuziek bij Herman Uhlhorn en Eli Goren aan het Utrechts Conservatorium. Tijdens de Hugo Wolf Wettbewerf in Stuttgart in 1987 ontving hij, naast de persoonlijke complimenten van Elisabeth Schwarzkopf, van de jury een speciale liedbegeleidersprijs. Samen met Willem Noske deed hij veel onderzoek naar het Nederlandse muziekleven in de negentiende en de vroege twintigste eeuw. In 1995 was hij mede-oprichter van de Leo Smit Stichting en tot 2004 programmeur van de door die stichting georganiseerde concerten, waarin hij o.a. veeleisende solostukken als de *Études de Jazz* van Ervin Schulhoff en de Tweede Pianosonate van Karl Amadeus Hartmann uitvoerde. Op het ogenblik bereidt hij een biografie van de laat-romantische Nederlandse componist Leander Schlegel voor (www.fransvanruth.nl). Beide musici zijn als leraar verbonden aan het Conservatorium van Amsterdam.

Doris Hochscheid en Frans van Ruth hebben in de loop der jaren een gemeenschappelijk repertoire van meer dan honderd stukken opgebouwd, reikend van de gambasonates van J.S. Bach tot een groeiend aantal speciaal voor hen gecomponeerde stukken. Geprezen voor hun opmerkelijke programmering van Mendelssohns Tweede Cellosonate in combinatie met Grützmachers transcriptie van Schumanns Tweede Violsonate en voor hun uitdagende visie op de jeugdige Sonate van Richard Strauss, voor hun kleurrijke weergave van de Sonate van Debussy en voor hun inleving in de laatromantische taal van de Sonate van Vierne, gaan Doris Hochscheid en Frans van Ruth vol overtuiging ook de uitdaging aan om hedendaagse muziek uit te voeren. Tot de Nederlandse en andere in Nederland wonende componisten die opdrachtwerken voor hen geschreven hebben behoort Roderik de Man, wiens compositie *Cordes invisibles* voor cello, piano en tape bekroond werd met een eerste prijs tijdens het Concours voor elektro-akoestische muziek 2005 in Bourges. Ook verzorgden zij wereldpremières van werken van vooraanstaande buitenlandse componisten als Mark Anthony Turnage (*Two Vocalises*, Amsterdam 2001) en Krzysztof Meyer (Cellosonate no.2, Muziekfestival Kiev 2006).

Met violiste Jacobien Rozemond en altvioliste Elisabeth Smalt vormen zij het Amsterdam Bridge Ensemble, dat zowel in piano-kwartet- als in strijktrio- of pianotrioformatie optreedt. Het ensemble wil vooral bruggen slaan tussen romantiek en modernisme, maar zonder de klassieke of hedendaagse muziek te verwaarlozen. Zo werd een cd met werken van René Samson – waaronder diens Cellosonate – in *Luister* bekroond met een 10. Een cd gewijd aan kamermuziek van Hendrik Andriessen verscheen in de herfst van 2009. In 2003 voerden Doris Hochscheid en Frans van Ruth de Tweede Cellosonate van Matthijs Vermeulen uit tijdens de presentatie in Amsterdam van een nieuwe uitgave van diens kamermuziek en in 2006 zijn Eerste Cellosonate bij gelegenheid van de onthulling van een borstbeeld in Vermeulens geboorteplaats Helmond. Eveneens in 2003 brachten zij een cd uit met werken van Henriëtte Bosmans en Lex van Delden, waarvan de uitvoering in de pers werd omschreven als "hartstochtelijk" en "van uitzonderlijk hoog niveau".

Mede op grond van het succes van deze cd hebben zij in 2007 de Stichting Cellosonate Nederland opgericht. Een van de activiteiten van de stichting is een – in samenwerking met MDG – opgezet langjarig cd-project, gewijd aan de Nederlandse muziek voor cello en piano. De eerste cd, met sonates van Pijper, Escher en Ponse, werd gepresenteerd tijdens de tweede Cellobiënnale van Amsterdam in oktober 2008.

Fotografie: Camilla van Zuylen

Toelichting 1/2

In dit concert horen we drie cellosonates uit een korte periode (1909-1918), een periode waarin zich radicale omwentelingen in de kunstgeschiedenis van de 20ste eeuw voltrokken.

In 1908 begon Schönberg met componeren zonder de leidende rol van de toonsoort, het begin van het atonaal componeren. Concerten met nieuw werk van hem moesten soms worden afgebroken door vechtpartijen. In 1913 was de première van de *Sacre du Printemps* van Strawinsky, een concert met veel tumult van een stuk dat met zijn vreemde harmonieën en opzweepende ritmes de geboorte van de nieuwe muziek inluidde. (Overigens: Strawinsky en Schönberg waren bepaald geen vrienden.) Ook in 1913 brak de schilder Kandinsky met het figuratieve schilderen en maakte zijn eerste abstracte schilderijen. En het bijzondere is dat Schönberg en Kandinsky elkaar in die periode hebben ontmoet en beïnvloed. Even later liet de eerste wereldoorlog (1914-1918) ook in staatkundig, politiek en menselijk oogpunt Europa op haar grondvesten trillen. En in 1917 volgde de revolutie in Rusland. Kortom, in dit decennium veranderde er in korte tijd erg veel in Europa.

Mattheüs Vermeulen

De drie sonates hebben in zoverre een samenhang dat zowel Schäfer als Vermeulen zich veel meer verwant voelden met de Franse dan met de Duitse muziek. Mede daardoor is Vermeulens werk zelden gespeeld en heeft de carrière van Schäfer zich vooral in het buitenland afgespeeld: zij lagen niet goed in het Nederlandse muziekleven. De Duitse muziek was dominant, mede door de voorkeur van Willem Mengelberg, de dirigent van het Concertgebouworkest, bij wie Gustav Mahler en Richard Strauss graag geziene gasten waren. Zoals in onze tijd de Engelse taal dominant is, zo was dat in de eerste helft van de vorige eeuw de Duitse taal: in die taal waren veel studieboeken en werd de (vertaalde) wereldliteratuur gelezen, soms ook omdat er geen goede vertalingen in het Nederlands waren.

Dirk Schäfer kende ik tot voor kort uitsluitend van het prachtige portret van hem dat in het Concertgebouw hangt en dat mij altijd geïntrigeerd heeft door het hoge standpunt van de kunstenaar en de intelligente wijze waarop het klavier is vereenvoudigd. Schäfer was een van de beste pianisten die in Nederland geleefd heeft. Vooral zijn toucher en zijn vermogen om zacht te spelen en daarin gradaties aan te brengen werden geroemd en zijn goed te horen op een cd waarop hij als pianist is te beluisteren.

Schäfer is geboren in Rotterdam, studeerde in Keulen en vestigde zich in Amsterdam. In Amsterdam gaf hij in 1911 een serie van elf concerten met een overzicht van de klavierliteratuur, vanaf de Engelse klavecinisten tot en met recent verschenen werk van Schönberg (dat hij verafschuwde).

In 1899 voerde hij zijn (later vernietigde) *Pianoconcert in Es* uit met het Concertgebouworkest o.l.v. Willem Mengelberg. In 1905 verzorgden Mengelberg en het Concertgebouworkest de première van zijn *Capriccio op een gamelang-melodie (Rhapsodie javanaise)* en *Suite Pastorale*. (Ik ben heel nieuwsgierig naar deze stukken. Dus als u daarvan een opname bezit, dan verneem ik dat graag.) Hij had (net als Vermeulen) een scherpe pen bijvoorbeeld in zijn boek over pianospelen dat postuum door zijn weduwe gepubliceerd werd.

Dirk Schäfer (door Jan Toorop in 1905)

Een aantal citaten wil ik u niet onthouden. "Ik heb honderdmaal liever een pianist die er steeds weer uitraakt en er steeds weer inkomt, dan een pianist die er nooit uitraakt en er nooit inkomt." De latere werken van Debussy vond hij 'knutselwerk', Mendelssohn's *Lieder ohne Worte* 'zalvende predikantenmuziek', de bewerkingen van Liszt van liederen van Schubert (die ik zelf prachtig vind) 'eenvoudig godslasterlijk' en Liszt's eerste pianoconcert 'kinderachtige hocus-pocus'. "De eerste eisch van den kunstenaar is: zelfverloochening. Er moet slechts één reproductie zijn: de herschepping. De kunstenaar begint daar, waar de instrumentalist eindigt. Pianist is een scheldnaam."

Toelichting 2/2

Maar Chopin, Brahms en Beethoven, daarover was hij lyrisch. Ik vermoed dat hij als pianist het meest gesteld was op Chopin, omdat die zo ontzettend goed speelbaar en vernieuwend voor het instrument schreef, en als componist het meest gesteld was op Brahms. Deze eerste cellosonate staat net als de eerste cellosonate van Brahms in de toonsoort e-klein en dat is vast geen toeval. Over de sonate zelf kan ik helaas geen andere informatie vinden dan de mening van de musici van vanmiddag dat het gaat om "een romantische cellosonate die even gedistingeerd is als de wijze waarop hij Chopin speelde". Ik hoop dat ze iets meer over de sonate zullen vertellen op het concert. De sonate is uitgegeven in 1916; Schäfer droeg hem op aan de cellist Gérard Hekking. Het werk duurt ongeveer 23 minuten.

Claude Debussy keerde zich af van klassieke vormen als symfonie of sonate. Al zijn werken hebben titels die daar niet aan refereren, tot hij in de laatste drie jaar van zijn leven toch een serie van zes sonates plande. Maar die zouden meer in de traditie van Couperin zijn dan van de Duitse klassieken (of van Franck of Fauré). Van deze serie heeft hij er drie kunnen realiseren: de vioolsonate (die vorig jaar magistraal voor ons is gespeeld door Liza Ferschtman en Inon Barnatan), de cellosonate (die in 2002 in onze serie gespeeld is door de ouders van Liza) en de prachtige sonate voor fluit, altviool en harp. Het is een technisch veeleisend werk. Het heeft drie delen, waarbij de laatste twee delen in elkaar overgaan, en duurt ongeveer 11 minuten.

De reputatie van **Matthijs Vermeulen** was gebaseerd op zijn artikelen en recensies in De Telegraaf. Maar als componist was hij niet bekend, en dat was een grote frustratie voor hem. De zeldzame keren dat werk van hem werd gespeeld, riep dit grote emoties op, bij voor- en tegenstanders. Hij moet een zelfde soort frustratie hebben gehad als Vincent van Gogh: te weten dat je prachtige dingen maakt en dat er niemand is om dat mee te delen, en er niet van te kunnen leven. Hij kwam als 19-jarige Brabantse jongen naar Amsterdam, kon nauwelijks een instrument bespelen, was arm, te arm om een kaartje voor een concert te kunnen kopen, en hoorde het Concertgebouworkest spelen door achter de struiken bij een openluchtconcert te gaan luisteren. Hij kon pas een piano kopen toen hij 23 jaar oud was.

Sinds drie decennia is een stichting actief met het promoten van zijn werk, o.a. door een prachtige [website](#). Op die site is de hele sonate te horen. Daar staat de volgende toelichting:

Enige dagen na het bekend worden van Debussy's dood op 25 maart 1918 werd de Franse meester in Amsterdam herdacht met het spelen van zijn Cellosonate uit 1915. Die uitvoering (door Thomas Canivez en Evert Cornelis) maakte veel indruk op Vermeulen getuige zijn recensie in De Telegraaf. Voor hem opende het werk – geschreven voor "een zoo ouderwetsche combinatie als piano en cello" – onvermoede perspectieven en mogelijkheden. Kort erna zette hij de eerste noten op papier van zijn eigen sonate.

Dat Vermeulens compositie schatplichtig is aan Debussy, is merkbaar in de melodiebouw waarin naast modaliteit en chromatiek ook enige malen heletoonstructuur voorkomt. Een ander kenmerk dat Vermeulens sonate met die van Debussy gemeen heeft, is de afwisseling tussen lyrisch-melodische gedeelten en motorische passages, waar het niet zozeer gaat om de precieze waarneming van de toonhoogte als wel om de energetische beweging (beide componisten laten de cello dan felle pizzicati spelen). Ook het gebruik van parallelle intervallen die dienen om een stem een bijzondere klankkleur te geven, is aan de Fransman ontleend.

Maar op een aantal gebieden gaat Vermeulen aanzienlijk verder dan zijn voorbeeld. Zo verlaat hij de tonaliteit reeds op de eerste bladzijde, waar hij een nieuw klankidoom creëert. Daarnaast onderscheidt Vermeulens compositie zich door de polymelodiek (niet zelden treden er drie zelfstandige stemmen tegelijkertijd op) en de mate van wildheid in de heftige passages die bij Debussy meer neigen naar het charmante en bij Vermeulen meer naar het vurige (niet voor niets staat er ergens in de partituur "très fougueux et farouche"). Om dat effect te bereiken heeft Vermeulen nieuwe pianistische technieken ontwikkeld, zoals onder andere te horen is in de openingsmaten van het tweede deel.

Bij het componeren van deze sonate voelde Vermeulen zich geïnspireerd door zijn vrouw Anny met wie hij in dat voorjaar was getrouwd, en door de verwachting dat de wereldoorlog die miljoenen slachtoffers had geëist, spoedig ten einde zou zijn. Het eerste deel – dat als het ware tastend, vanuit de stilte, begint met een stijgende en dalende curve in de piano waarna de cello inzet met een chromatische, lang uitgesponnen, tedere melodie – associeerde hij met Venus en kenschetste hij later als "de ontluiking en daarna het weerklinken van een grote liefdeszang in strofen en tegenstrofen". Het tweede deel is vooral dynamisch van karakter, met dikwijls heftige beweging in het hoge en lage register van beide instrumenten ("de opschudding en daarna een grote krijgsvang in de geest van de overwinnaars"). Dit deel staat voor Mars. Aan het eind keert de stemming van het allereerste begin terug, alsof – zo schrijft Vermeulen – "opnieuw een canto d'amore zou kunnen ontluiken". De vitaliteit en levensvreugde die uit het werk spreken, en de organische vorm maken het tot een hoogtepunt in de internationale literatuur voor cello en piano.

Wouter Molendijk, 21 november 2010

Wij verwijzen u graag naar onze website www.randmeerconcerten.nl onder 'muziektips', waar u regelmatig allerlei tips en verwijzingen naar andere websites met informatie over klassieke muziek kunt vinden en ook over muziek die op de concerten wordt gespeeld.

Agenda 2010-2011

- 1 zaterdag 18 september 20 uur Putten Kasteel De Vanenburg
Ensemble Caméléon met Sonja van Beek en Joris van Rijn (viool), Joël Waterman (altviool),
Floris Mijnders (cello), Johan van Iersel (cello)
- 2 zaterdag 2 oktober 20 uur Zeewolde Open Haven
The Amsterdam String Quartet m.m.v. Teunis van der Zwart en Gijs Laceulle (hoorn)
- 3 zaterdag 23 oktober 20 uur Ermelo Lukaskerk
Riko Fukuda (fortepiano)
- 4 zondag 14 november 11 en 14 uur Harderwijk Catharinakapel
Lisa Jacobs (viool) en Ksenia Kouzmenko (piano)
- 5 zondag 28 november 14 uur Nunspeet Hotel Vennendal
Doris Hochscheid (cello) en Frans van Ruth (piano)
- 6 zondag 2 januari 14 uur Nunspeet Hotel NH Sparrenhorst
Ensemble A(i)rco met Nadia Wijzenbeek (viool), Tijmen Huisingh (viool), Laura van der Stoep
(altviool), Ewout van Dingstee (cello), Ying Lai Green (contrabas), Céleste Zéwald (klarinet), Birgit
Strahl (fagot), Corina Lievers (hoorn)
- 7 zaterdag 22 januari 20 uur Ermelo De Dialoog
Yoram Ish-Hurwitz (piano) m.m.v. Aukelien van Hoytema (toelichting) 'Pelgrimstochten' van Liszt
- 8 zondag 6 februari 14 uur Nunspeet Hotel Vennendal
Lavinia Meijer (harp)
- 9 zondag 20 februari 11 en 14 uur Harderwijk Catharinakapel
Judith Landman (fluit) en Bernd Brackman (piano)
- 10 zaterdag 5 maart 20 uur Zeewolde Open Haven
Orlando Kwintet (blaaskwintet) met Marieke Schneemann (fluit), Pauline Oostenrijk (hobo), Lars
Wouters van den Oudenweijer (klarinet), Bram van Sambeek (fagot), Ron Schaaper (hoorn)
- 11 zaterdag 19 maart 20 uur Ermelo Lukaskerk
Vermeer Trio met Jeroen Bal (piano), Tjeerd Top (viool), Johan van Iersel (cello)
- 12 zaterdag 2 april 20 uur Putten Kasteel De Vanenburg
Mariana Izman (piano)

Onze contactpersonen geven u graag informatie:

voor Nunspeet
dhr. W.J. Bömer

E-mail: info-nunspeet@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 252968

voor Harderwijk
dhr. W. Molendijk

E-mail: info-harderwijk@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 421704

voor Ermelo
mevr. H. van Manen-Aartsen

E-mail: info-ermelo@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 563634

voor Putten
dhr. L. van Wijk

E-mail: info-putten@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 353842

voor Zeewolde
dhr. H. W. de Wit

E-mail: info-zeewolde@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 036 5223272

secretariaat
dhr. R.G. Lemmens

E-mail: secretaris@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 415593
Guido Gezellelaan 36, 3842 XM Harderwijk

financiën
dhr. H. Berkouwer

E-mail: penningmeester@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0577 411242
Hertlaan 3, 8076 PG Vierhouten

concertcoördinator:
dhr. R.A. Norg

E-mail: coordinator@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 551703
Margrietlaan 9, 3851 RS Ermelo

publiciteit/perscontacten:
dhr. M. de Lussanet

E-mail: publiciteit@randmeerconcerten.nl

websitebeheer en
Randmeerconcertbrieven:
dhr. A.P. Kuiper

E-mail: media@randmeerconcerten.nl

website Randmeerconcerten

www.randmeerconcerten.nl

aanvraag programmaboekje, zie secretariaat of vul het formulier op de website in.

reservering concerten door abonneementhouders, zie website

Adressen van de concertlocaties:

Ermelo De Dialoog Raadhuisplein 4, 3851 NT

Ermelo Lukaskerk Landgoed Veldwijk 3853 LC

Putten Kasteel De Vanenburg Vanenburgerallee 13, 3882 RH

Zeewolde Open Haven Kerkplein 8, 3891 ED

Harderwijk Catharinakapel Klooster 1, 3841 EN

Nunspeet Hotel Vennendal Vennenpad 5, 8072 PX

Nunspeet Hotel De Sparrenhorst Eperweg 46 8072 DB

Zeewolde Open Haven Kerkplein 8, 3891 ED

Randmeerconcerten 2010-2011 - bestelformulier voor abonnementen

dhr. en/of mevr. _____

adres _____

postcode en plaats _____

telefoon _____

e-mail *) _____

*) indien u de gratis Randmeerconcertbrief per e-mail wilt ontvangen

Bestelt hierbij:

_____ abonnement(en) voor 7 concerten à €98,- in totaal € _____

(u hoeft niet aan te geven welke 7 concerten van de 12 concerten u wilt bezoeken)

_____ passe-partout(s) voor alle 12 concerten à € 144 in totaal € _____

_____ vriendenbijdrage(n) à € 15 (of meer) per persoon in totaal € _____

(u dient zich elk jaar opnieuw op te geven)

totaal € _____

En (gelieve uw keuze aan te geven door een kruisje in het vakje)

machtigt de St. Randmeerconcerten om dit totaalbedrag éénmalig af te schrijven van

rekening _____

t.n.v. _____

te _____

maakt dit bedrag over naar rekening 3177.78.722 t.n.v. St. Randmeerconcerten te Vierhouten

plaats en datum: _____

handtekening voor akkoord: _____

Randmeerconcerten

klinken

als kamermuziek in uw oren!

randmeerconcerten

The text 'randmeerconcerten' is displayed in a bold, black, sans-serif font, slanted upwards from left to right. The word 'randmeer' is on the top line and 'concerten' is on the bottom line. Five red, circular shapes are arranged in a diagonal line between the two words, overlapping the letters 'e', 'e', 'r', 'c', and 'e' respectively.